

המוסד לביטוח לאומי
האגף לתכנון וניהול

**העדרות נשים מעבודה
כתוצאה מסבוכים בהריון**

[מאי-יוני 1971]

מס' 2

סקר

ירושלים, נובמבר 1971, חשון תשל"ב

העדרות נשים מעבודה כחוצאה מסבוכים בהריון

סאת: תמר בן יוסף

סקר מס' 2

ירושלים, נובמבר 1971

ה ק ד ה

מוגשים בזה ממצאי סקר נוסף שערך האגף למחקר ותכנון. הסקר בוחן ודן בבעייתן של נשים עובדות הנאלצות להעדר הקופה ממושכת מעבודתן כתוצאה מסיבוכים בהריון. בעיה זו הועלתה כבר פעמים רבות ועד כה לא נבחנה היקפה ופתרונות אפשריים לה.

הסקר בא למלא חלל זה והוא מביא אומדנים שטתיים ככל האפשר על מספר הנשים הנעדרות מעבודתן מסיבה זו, על משך ההעדרות ועל מידת הכיסוי שהיה להעדרליות אלה במסגרת הביטוח הסוציאלי הקיים.

הודחנו נתונה לגבי חמך בן יוסף שתכננה ורכזה הסקר בכל שלביו שהבנתה את ממצאיו לפיכך.

ב ב ר כ ה,

רפאל יחזקאל
מנהל האגף למחקר ותכנון

תוכן עניינים

1.	מטרת הסקר
2.	שיטות הסקר
2.1	כללי
2.2	המסגרת
2.3	המדגם
2.4	השאלון
2.5	האומדן
3.	ממצאי הסקר
3.1	כללי
3.2	נשים העובדות מחוץ למשק ביתן
3.3	דפוסי ההעדרות מן העבודה
3.4	עובדות שכירות לפי משך ההעדרות מהעבודה
3.5	עובדות שכירות לפי משך ההעדרות מהעבודה ומידת כיסוי השכר
3.6	עובדות שכירות לפי צורת הכיסוי של השכר
3.7	תרומת האשה לפרנסת המשפחה
4.	משמעות הממצאים ומסקנות
5.	דמי לידה להעדרות ממושכת עקב סבוכי הריון
6.	עלות התכנית המוצעת
7.	הכפילות בין התכנית המוצעת לתכניות קיימות

זה זמן נשמעות טענות לפיהן ההסדרים הקיימים בחחום של ביטוח אמהות לדמי לידה וביטוח מחלה, אינם עונים לבעיתן של נשים עובדות הנאלצות לעתים להעדר מהעבודה לפי פקודת הרופא לרגל "סבוכים בהריון". הכנסת נשים אלה נפסקת עקב כך באופן בלתי צפוי ולתקופות לא קצרות, דבר הגורם לקשיים כלכליים רציניים למשפחותיהן.

סעיף 99(א) בחוק הביטוח הלאומי מאפשר לנשים הנאלצות להפסיק עבודתן לפני הלידה, לפצל את חופשת הלידה ולהקדימה בחלקה. אין בכך פתרון לבעיתן של נשים העדרות חודשים רבים ולרוב בחודשי ההריון האמצעיים. סדורי ביטוח המחלה אינם מכסים את כל הנשים וגם אלה המצטרפות ע"י סידור זה או אחר, לעתים קרובות זכאותן מוגבלת בזמן, וכעבור שבועות אחדים להעדרותן נסתם מקור פרנסתן. גם כאשר לזכות האשה צבירה מספקת של ימי מחלה, מרבית הצבירה מנוצלת למטרה זו והדבר עשוי לסכן את זכאותה בעתיד לדמי מחלה עבור מחלות אחרות, "רגילות".

סקר זה נועד לבחון את היקף התופעה ולאמוד את מספר הנשים החרות שסבוכים בהריון מחייבים אותן להעדר מהעבודה תקופות ממושכות. הסקר יבדוק גם איזה חלק מתקופות ההעדרות מכוסה היום בביטוח מחלה ואיזה חלק אינו מכוסה ויתן אומדן של מידת הפגיעה במרבית המשפחה כתוצאה מהעדרויות כאלה, כדי לבחון את הצורך בשיפורים ושינויים בביטוח האמהות המתחייבים מהתופעה הנסקרת.

הסקר ממקד, איפוא, את ענינו בעיקר באספקט של אבטחה ההכנסה הכספית של המשפחה, מפני הסיכון של אובדן הכנסת האשה עקב סבוכים ממושכים בהריונה. יש עם זאת לזכור כי התופעה של סבוכים בזמן ההריון פוקדת גם נשים עובדות במשק ביתן בלבד. גם במקרים אלה עשויה המשפחה להקלע למצבי מצוקה, - כאשר עקרת הבית אינה מסוגלת להמשיך ולתפקד לזמן ממושך ועל בני המשפחה מוטל להחליפה בתפקידיה, לעתים על ידי שכירת עוזרת בית, דבר המכביד מאד על תקציב המשפחה. אך ענין זה חורג מהנושא המצומצם של אבטחת רציפות ההכנסה של האשה העובדת והוא נוגע לשאלות היסוד בדבר מעמדה של עקרת הבית בביטוח הסוציאלי בהן לא נעסוק כאן.

2. שיטת הסקר

2.1 כ ל ל י

המושג של "סבוכים בהריון" כשלעצמו אינו מוגדר די הצורך. למטרות הסקר הוגדר מושג זה על יסוד שני קריטריונים:

(1) להכליל ב"סבוכי הריון" רק סבוכים הנובעים מההריון, ולא מחלות כלשהן שקרו בזמן ההריון.

(2) לא להכליל במסגרת "סבוכי ההריון" מקרים של העדרות מהעבודה לתקופה קצרה, שאז הפגיעה הכלכלית במשפחה אינה ניכרת.

הגדרת הסקר לסבוכים בהריון נקבעת איפוא כ"סבוכים בזמן ההריון שבגללם נאלצת האשה לשכב, במקודת רופא, יותר מחודש ימים".

2.2 המסגרת

בהעדר מסגרת שלמה ומסודרת של נשים שהיו להן סבוכים כנ"ל בעת הריונן שמשו כמסגרת שחי רשימות:

(א) רשימת היולדות שהתקבלה ממחלקת היולדות בבתי החולים.

(ב) רשימת ההפלות הטבעיות שהתקבלה במחלקה הגיניקולוגית.

בכך ניתן כיסוי לכל המקרים באוכלוסיה שהסתיימו בלידה או בהפלה ושהגיעו לידי אשפוז, לא כוסו המקרים של סבוכים כנ"ל בהריון שהסתיימו בלידה או בהפלה ללא אשפוז, אך ההנחה היא שמספרם קטן ביותר.

2.3 המדגם

המדגם שנלקח כלל את כל הנשים שאושפזו לאחר לידה או הפלה ב-25 בתי-חולים היהודיים בארץ (חוץ מקריה שמונה ואילת), הכוללים כ-98% מכלל הלידות באוכלוסיה היהודית וכ-75% מכלל הלידות בארץ.

הפקידה בבתי חולים אלה נעשתה במשך ששה-שמונה שבועות, בחודשים מאי-יוני 1971. הפקידה נעשתה ע"י ביקור של פוקדת בכל בית חולים פעמיים בשבוע, מחוץ הנחה ששהיה מינימלית לאחר לידה או הפלה היא 3-4 ימים, כך שכל הנשים שילדו או הפילו בבית החולים באותו שבוע יסקדו. במשך הפקידה נתאשרה הנחה זו לגבי היולדות, אך נחגלה כבלתי מדוייקת לגבי הנשים שאושפזו לאחר הפלה.

במספר בתי חולים היה האשפוז במקרה זה קצר יותר, כך שחלק ממקריה האשפוז הקצרים לא ינפקו דו"ר.

2.4 שיטת החקירה

החקירה התבססה על ראיון היולדות והמפילות המאושפזות ובדרך כלל לא הסתייעו במסמכים ואיבחונים רפואיים. כל יולדת ומפילה שהיחה מאושפזת בימי הפקידה נשאלה אם היו לה במשך הריונה סבוכים שבגללם נאלצה לשכב בפקודת הרופא לפחות חודש ימים.

הנשים שענו בחיוב נתבקשו לענות על שאלון מפורט שכלל פרטים אישיים, פרטים לגבי ההריון. פרטים לגבי עבודת האשה, הכנסותיה והפסד השכר בתקופת ההריון.

2.5 האומדן

בסה"כ נסקדו 8,914 יולדות ו-471 נשים לאחר הפלה. מספר הלידות בשנת 1970 היה 61,202 אצל יהודים ו-19,634 אצל לא יהודים. שיעור ההשתתפות בכאן העבודה אצל נשים לא יהודיות הוא $\frac{1}{12}$ מזה של יהודיות. מספר ההריונות המסתיימים בהפלה הוערך בכ-20%, לכן נחוני המדגם נוסחו בגורם

$$1.25 \frac{(61,202 + \frac{1}{12} 19,634)}{8,914} = 8.8$$

3.1 כ ל ל י

ל-5.6% מכלל הנשים שילדו ו-6.6% מכלל הנשים שהפילו היו "סבוכים בהריון" לפי הגדרת המונח בסקר.

האומדן של מספר הנשים שהפילו עקב סבוכים בהריון, נחון למגבלות סטטיסטיות הנובעות בעיקר מהמסגרות הלקויות, לכן, ובהתאם לחלקם הקטן של מקרים אלה מסה"כ התוצאות, הוצאו מקרים אלה מן העיבודים המפורטים יותר המובאים למטה. אולם הם נלקחו בחשבון ע"י גורם הנפוח.

1.2 נשים העובדות מחוץ למשק ביתן

55% מכלל הנשים שהיו להן סבוכים בהריון עבדו בשנה האחרונה לפני הלידה לפחות חודש, 49% מהן בעבודה שכירה ו-6% בעבודה לא שכירה.

שאר 45% של הנשים הללו עבדו בשנה האחרונה רק במשק ביתן.

מעניין לציין כי שיעור הנשים העובדות שנתקבל בסקר גבוה משיעור היולדות המקבלות דמי לידה (כ-30%) ומשיעור ההשתתפות בכח העבודה של כלל הנשים הנשואות בגילים 18-45 (כ-31%) השוקבלה מסקרי כח-אדם של הלשכה המרכזית-לסטטיסטיקה. ההשתתפות בכח העבודה לפי סקר כח-אדם מבוטסת אמנם על חכונה שבועית בעוד שבסקר זה, השאלה הייתה שנתית, אך נדמה כי גורם זה לבדו אינו יכול להסביר את ההבדל כולו, יתכן שהדבר נובע מכך שאחוז הנשואות שיש להן סבוכים בהריון גבוה יותר בין נשים העובדות מחוץ לביתן.

3.3 דפוסי ההעדרות מן העבודה

רוב הנשים העובדות, כ-70%, נעדרו תקופה רצופה עקב הסבוכים בהריון, ורק 30% נעדרו לסירוגין יותר מפעם אחת.

3.4 עובדות שכירות לפי משך ההעדרות מהעבודה ומידת הכיסוי של השכר

כדי לאמוד את ההפסד למשפחה הכרוך בסבוכים הנובעים מההריון, ואת ההוצאה הצפויה לפיצוי המשפחה על הפסד זה, יש ענין לראות את התפלגות אובכי התקופות של ההעדרות מעבודה בגלל סבוכים בהריון.

לוח א' עובדות שכירות עם סבוכים בהריון לפי משך ההעדרות (חודשים)

לא ידוע	6 +	6 - 5	5 - 4	4 - 3	3 - 2	2 - 1	חודש בדיוק	סה"כ
61	324	70	61	140	290	816	385	2,149
-	15.5	3.4	2.9	6.7	13.9	39.1	18.5	100

החציון של ההתפלגות הוא בתקופה שבין חודש לחודשיים.

לוח ב' להלן בוחן באיזו מידה הובטח לעובדת השכירה שנעדרה מעבודתה בגלל סבוך בהריונה, המשך תשלום שכרה. או ששולמו לה דמי מחלה ע"י מעבידה או ע"י קרן דמי מחלה. כלומר, באיזו מידה הבטיחו הסכמי העבודה ו/או הביטוח הסוציאלי את "כיסוייה" של תקופת ההעדרות.

**לוח ב' עובדות שכירות עם סבוכי הריון לפני משך ההעדרות
מזן העבודה ומידת הכיסוי של השכר (באחוזים)**

העדרות ממושכת		העדרות בינונית		העדרות קצרה			החקופה (בחודשים) / מידת הכיסוי
6 +	6 - 5	5 - 4	4 - 3	3 - 2	2 - 1	חודש בדיוק	
5.6	0	28.6	21.4	66.7	69.6	78.0	כיסוי מלא
40.6	87.5	42.9	57.1	21.2	23.9	22.0	אין כיסוי
13.8	12.5	28.5	21.5	12.1	6.5	0.0	כיסוי חלקי
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ

הלוח מחולק ע"י הקוים הכפולים לשלש תקופות אופיניות:

- א. העדרות קצרה כ-72% מהנשים נעדרו פחות משלושה חודשים, ולרובן (70 עד 80 אחוז) היה כיסוי מלא או חלקי.
- ב. העדרות בינונית כ-10% מהנשים נעדרו שלושה עד חמישה חודשים, כ-50% ממקרים אלה הם ללא כיסוי, ויתרם מתחלקים בין כיסוי חלקי וכיסוי מלא.
- ג. העדרות ממושכת. כ-20% הנשים הנותרות נעדרו יותר מחמישה חודשים. לנשים אלה ברובן (למעלה מ-80%) אין כל כיסוי, ויתרם כיסוי חלקי בעיקר.

3.5 עובדות שכירות לפי צורת הכיסוי של השכר

מחוך כלל העובדות השכירות כ-37% לא קבלו כיסוי להפסד השכר הנובע מהסבוכים בהריון. כ-57% קבלו כיסוי שכר ממעביד, וכ-6% בלבד קבלו כיסוי ע"י קרן לביטוח מחלה.

3.6 תרומת האשה להכנסת המשפחה

כדי לאמוד את תרומת האשה לפרנסת המשפחה, מובא הלוח להלן, הנותן את הכנסתה תחזיונית של האשה בכל תחום הכנסה של המשפחה. מהלוח נראה כי משכורת האשה העובדת מהווה כ-40% מהכנסת המשפחה.

לוח ג' - חלקה של הכנסת האשה בהכנסת המשפחתית

מסכורת האשה כ- מהכנסת המשפחה	מסכורת חזיונית של האשה	אמצע של קבוצת הכנסה	הכנסות המשפחה
—	300	—	0 - 499
35	233	675	500 - 749
40	350	875	750 - 999
39	440	1.125	1.000 - 1,249
38	520	1,375	1,250 - 1.499
38	660	1,750	1,500 - 1,999
—	793	—	2,000 +

4. משמעות המצאים ומסקנות

לפי חוצאות הסקר, העדרויות מעבודה שאינן עולות על שלושה חודשים, מכוסות ברובן ע"י ההסדרים הקיימים. למיעוט המקרים שעדיין אינו מכוסה, הפסד ההכנסה אינו קריטי בדרך כלל היות והכנסת האשה נפסקת רק לזמן קצר. נראה לכך שלגבי סוג זה של העדרות, הפתרון הטוב הוא בכוון של שיפורים מתאימים בהסדרי חופשת מחלה, בקצננות, ובהסכמים קבוציים, כך שיכסו את כל העובדות השכירות בתנאים נוחים. לגבי העדרויות ממושכות, נראה כי הכיסוי הקיים והאפשרי במסגרות הנ"ל, אינו יכול להוות פתרון. במקרה זה הפסד בהכנסה למשפחות הוא ניכר ופוגע. מוצע לכן שההסדר הקיים היום לגבי דמי לידה יורחב כך שיקיף גם סיכון זה. כלומר, מוצע שיובטחו "דמי לידה" למבוטחת הנעדרת מעבודתה לפי פקודת רופא יותר מ-3 חודשים עקב סיבוכים בהריון. כל זאת בלי לפגוע בזכותה לדמי לידה במובנם הנוכחי.

5. "דמי לידה" להעדרות ממושכת עקב סבוכי הריון

ההרחבה המוצעת בדמי הלידה היא בקווים כלליים כלהלן:

- א. החל מהחודש הרביעי* להעדרות אשה הרה מעבודתה לפי פקודת רופא עקב "סבוכים בהריון, ישולמו לה דמי לידה (או גימלה בשם אחר).
- ב. הגימלה תהיה בשיעור הנהוג לגבי דמי הלידה ותחושב לפי הכללים המקובלים שם היום.
- ג. תהינה זכאיות לכך נשים מבוטחות בדומה לכללים המקובלים לגבי דמי הלידה.
- ד. דמי הלידה יהיו חייבים במס הכנסה שינולה במקור.

* גם הוועדה הציבורית לביטוח נכות קבעה שלושה חודשים בקו מפריד בין מחלה לנכות.

7/.

6. עלות התכנית המוצעת

לפי ממצאי הסקר רק כ-30% מחודשי ההעדרות של נשים יהודיות עובדות שהיו להן סבוכים בהריון, נמנים עם החודש הרביעי ואילך של ההעדרות. רק חודשים אלה אמורים להתכסות במסגרת התכנית המוצעת.

לפי אומדן זהיר המבוסס על ממצאי הסקר היו ב-1970/71 כ-2,050 חודשי העדרות*.

ההכנסה הממוצעת לאשה זכאית באותה שנה היא בגבולות של 500 ל"י לחודש, כך שהגימלה הממוצעת כמוצע לעיל (75%) תהיה בגבולות של 380 ל"י לחודש.

העלות ברוטו היא איפוא בשיעור של 760 אלף ל"י לשנה. אם נניח שיעור מס ממוצע של 15% לגבי נשים עובדות, הרי ש-15% מהסכום יגבה חזרה כנכוי במקור. העלות נטו תהיה איפוא, 650 אלף ל"י לשנה.

7. הכפילות בין התכנית המוצעת לתכניות קיימות

ממצאי הסקר מראים כי לרוב המכריע של 2,050 החודשים (כ-80%) אין להם ממילא כל כיסוי במסגרות הקיימות. הכפילות שהכנס בכך היא, אם כן, אפסית ויש להנ"ח שבמשך הזמן יתאימו עצמם ההסכמים הקבוציים להסדר הסטוטורי שייקבע בחוק כך שגם כפילות מצערת זו תעלם עם הזמן.

* באומדן זה הובאו בחשבון תקופות העדרות רק של נשים העובדות מחוץ למשך ביתן וננימו רק ההעדרויות החל מהחודש הרביעי.

